

Hegedűs Katalin*

Dr. Hegedűs Antal

Dr. Hegedűs Antal Bajmokon született 1928-ban, 1943-ban Kaloocsára került gimnáziumba, ott ragadt, '54-ben teológiai doktorátust szerzett Budapesten. Évekig bibliikumot és egyháztörténetet tanít a szegedi teológián. Három paptestvérrel együtt összetűzésbe kerül a teológiai kar vezetésével, mivel célul tűzték ki maguknak a papi szeminárium megtisztítását a kommunista rendszer által beépített kispapoktól és paptanároktól (az úgynevezett békepapoktól). Sajnos ez abban a korban reménytelen vállalkozás volt, mindhármukat elhelyezték jelentéktelen plébániákra. Dr. Hegedűs Tázláron és Hercegszántón hat-hat évet szolgált. Tázláron az ő plébánossága alatt épült fel a templom. Az '56-os forradalomban hívei mellett, a maga módján harcolt a megszálló csapatok ellen. Őrséget szervezett a tázlári templom tornyába, onnan lesték, hogy mikor jön „ellenséges” autó a falu felé és amint észrevették, félreverték a harangot, jelt adva így a falu lakosságának. A kommunista hatalom először levágta a harangkötelet, majd miután a helybeliek pótolták azt, állandó helyőrséget rendeltek a faluba. Idővel, a megtorlások elől, szülőföldjére, Vajdaságba menekült. Itt elvették tőle magyar állampolgárságát, jugoszláv állampolgárságot pedig hosszú ideig nem adtak neki, bár próbálkozott majdnem minden jugoszláv köztársasággal. Először a szabadkai püspökségen szolgált. Rövid időn belül összetűzésbe került itt is az akkori püspökkel, mivel ragaszkodott a háromnyelvű (latin, horvát, magyar) iratkezeléshez, ezen kívül erőfeszítéseket tett a pedofiliával gyanúsított papok kitiltására a Paulinumból. Innen is mennie kellett. Újvidéken Csipak plébános volt az egyetlen, akinek elég bátorsága volt ahhoz, hogy plébániájára befogadja a „rebellis” papot, akinek csak ideiglenes tartózkodási engedélye volt és állandóan a belügy megfigyelése alatt állt. Későbbi feleségét, az újvidéki Dr. Kovácevics Katalint, Újvidéken ismerte meg, akit Macedóniába helyeztek, mert az újvidéki egyetemen nem volt kívánatos egy magyar, vallásos egyetemi tanár. Dr. Hegedűs Macedóniában jutott állampolgársághoz. Kettejük kapcsolata szerelem volt az első

* *Hegedűs Katalin, Belgrádi Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Kultúrológiai Szak, PhD hallgató, német nyelvtanár a Szabadkai Műszaki Szakfőiskolán, Szabadka*

látásra, mégis sok időbe telt, amíg ezt ők maguk is belátták és cselekedtek. Egy 1997-ben készült interjúban Dr. Hegedűs így nyilatkozott: „Amikor jegyesemmel elmentünk a pápai nunciushoz fölmentésemet kérni, így indokoltuk ezt meg: nem akarunk kétlaki életet élni. Hiteles életformát igénylünk. Az élettársamat, akit szeretek, társadalmilag is magam mellett kívánom tudni, és ő is ugyanezt akarja. Az érvelésemet elfogadták Rómában és mindössze négy hónap alatt megkaptam fölmentésemet (1975) a pápától. Gyakovon püspök esketett össze bennünket. Laicizált pap lettem hát, ami azt jelenti, hogy csak végszükségben gyakorolhatom papi hivatásomat. Az egyházhoz, a hitemhez viszont nagyon ragaszkodom továbbra is.”¹ Persze, a felmentés nem ment volna ilyen simán, ha az ifjú párnak nem lettek volna segítők a Vatikánban. Dr. Hegedűs és jegyese több üldözött papot csempészett Magyarországról a belgrádi vatikáni nagykövetségre. Néhányan a nagykövetségről a Vatikánba kerültek és viszonzták a kapott szívességet. Mint laicizált pap, meg kellett ismerkednie a világgal, szakmát kellett szereznie. Elhelyezkedett a Vajdasági Levéltárban Karlócán, hála az akkori igazgatónak, aki belátta, hogy mennyi haszna lehet a levéltárnak egy képzett, perfekt latin tudással rendelkező, ex-pap személyében. Teológiai diplomáját és doktórátusát Újvidéken nem ismerték el, ahol azután két év alatt diplomát szerzett az újvidéki bölcsészkar történelem szakán, majd újabb két év alatt, ugyanitt le is doktorált.

Dr. Hegedűs életpályáját azzal a szándékkal ismertettem, hogy ily módon is bemutassam erős jellemét és egyháza iránti őszinte szeretetét.

Dr. Hegedűs Antal munkásságának legnagyobb részét történelmi könyvek, tanulmányok és cikkek teszik ki. Azonban számos írásában a kereszténységgel, az egyházzal és vallástörténettel foglalkozott². Mint

¹ Azért bírállok, mert szeretlek. Dr. Hegedűs Antal a média és az egyház viszonyáról, az egyházban végbemenő változásokról nyilatkozik lapunknak. Farkas Zsuzsa. In.: Magyar Szó, 1997. okt. 26.

² Jezsuiták a hódoltság Délvidéken. In: Bácsország, 1995, I. évf., 6. sz., Kolostorok a középkori Délvidéken. In: Bácsország, 1996, II. évf., 7. sz., A kereszténység terjedése a mai Vajdaság területén a X. században. In: A Honfoglalás 1100 éve és a Vajdaság. Fórum könyvkiadó Újvidék. 1997. 105-113., István Király kelet és nyugat között. In: Bácsország, 1998, 2. sz. o., Nyugat és kelet kereszténysége a X. században (Adalékok a magyarság vallásválasztásának kérdéséhez). In: A magyar államiság ezer éve. Újvidék, Atlantis 2001, 33-38. o., Hittan az iskolában. – A Szerb Népköztársaság kormányának

történész és egyháztörténész, akit nem kötött a Vatikánnak tett hűségese-
kü, mindig híven és kritikusan mutatta be az egyházi viszonyokat az
adott korban; a hatalmas kulturális különbséget a keleti (bizánci) és nyu-
gati (római) egyház között a X. században. Magyarázatot keresve és ta-
lálva arra, hogy Géza fejedelem és István, miért választotta mégis a nyu-
gatot, ahol „kialudt az antik kultúra fénye, rideg, kegyetlen és romlott
volt mind az egyháziak, mind pedig a világiak élete.”³ Dr. Hegedűs be-
mutatja a római katolikus egyházat a Bácskában 1941-1944 között.
Nemcsak az elszenvedett veszteségekre tért ki, hanem a papok közti
nemzetiségi vitákra is. *A hittudomány a Vajdaságban*, kimondottan a
teológiát művelő papokat vette számba, és azt, hogy melyik püspök alatt,
hogyan alakult a „tudós” papok aránya. Örömmel állapította meg, hogy
annyi teológiai doktorátussal rendelkező papja a Bácskának sohasem
volt, mint Péntes János püspöksége alatt. Örömet fejezte ki, hogy végre
elérkezett az idő, amikor a Vajdaságban is nyílhat egy katolikus felsőok-
tatási intézmény. De ugyanakkor kihangsúlyozta: „Félő, hogy itt is létre
fog jönni a Paulinum évtizedes tannyelvi gyakorlata: a tantárgyak 70-
80%-át horvát nyelven fogják hallgatni az összes növendékek, „hogy
mindenki megértse””.⁴ Ugyanebben a tanulmányában kifejezi sajnálatát
amiatt, hogy a vajdasági hittudósoknak egyelőre nincs publikálási lehe-
tősége.

A reneszánsz főpapokkal foglalkozó írásában a reneszánsz fő-
papok közül senkit nem kímél, nem kendőzi el mulasztásaikat, pazarlá-
sukat, bűneiket, tudniillik a Kalocsa-bácsi főegyházmegye vezetői is
beálltak a romlottságukról híres európai reneszánsz főpapok sorába, kik-
nek tevékenységéhez több gyalázat, mint dicsőség társul. Azt azonban
elismeri, hogy a mohácsi pusztulás nem kizárólag főpapjaink hanyagsá-
gán és nemtörődömségén múlt.

rendelete a hitoktatással Kapcsolatban. In: Új kép, Szabadka 2002, 6.évf.,szeptember
31-33.o., A római katolikus egyház a Bácskában 1941 – 1944 között. In: Bácsország,
2004, VII – IX., 30.sz., Kapisztrán Szent János és Nándorfehérvár. In: Bácsország,
2006, 2.évf., 37.sz., Hittudomány a Vajdaságban (1945-2005). In: Aracs, 2007, VII.évf,
4. sz. 85-89., Erzsébet – a szociális érzékenység szentje. In: Létünk, 37. éf. 2007, 4.sz.
22-26 o., Reneszánsz főpapok a Kalocsa-bácsi főegyházmegyében. In: Bácsország,
2008, 2.évf., 45.sz., A Délalföldi katolikus zsinatok. In: Egyházfórum, XXIV.(X.új) éf.
– 2009./5-6, 4-12.o.

³ Dr. Hegedűs A.: Nyugat és kelet kereszténysége a X. században.

⁴ Dr. Hegedűs Antal: Hittudomány a Vajdaságban 1945-2005.

Dr. Hegedűs a legtöbb történelmi tematikájú tanulmányában is kitér a vallás és az egyház jelentőségére. Nem külön fejezetekben, de mindig megemlíti az egyház összetartó erejét, a vallásosság hatását a közösségre, az egyházak szerepére a '48-as és a Rákóczi szabadságharcban; II. József türelmi rendeletéről nem is beszélve.

Utolsó könyve *Patachich Gábor élete és restaurációs tevékenysége* című kötet a szerző 1954-ben írt átdolgozott doktori disszertációja. Zombori István, a könyv kiadója, a következő képen fogalmazza meg a könyv jelentőségét: „Az ilyen több évtizeddel ezelőtt keletkezett munkáknál előfordul, hogy számos megállapításában elveszti aktualitását. De, ez nem igaz Hegedűs Antal munkájára. Az a korszakalkotó eredmény, amelyet ő a török után életre keltett és újjászervezett Kalocsai Érsekség kiváló vezetőjéről, Patachich Gábor érsekről kiderített, az napjainkban még fontosabb, mint valaha. Egyszerre két nép, a horvát és a magyar köszönheti Patachichnak, hogy az egyházszervezésben gondja volt az anyanyelv használatára. Ezt jelzi a Hegedűs Antal által feltárt horvát nyelvű rituálé, amely e tekintetben megelőzte a saját korát.” Dr. Hegedűs tényekkel bizonyítja a horvát történetírás téves felfogását az érsek horvátellenességéről és kiemeli interkulturációs tevékenységét: „Lehetőség szerint azt tette, amit a II Vatikáni Zsinat (1962-65) megkívánt: »A hívek közössége mélyen gyökerezzen a népében«” Dr. Hegedűs ezen állítása és az általa felmutatott tények cáfolják, azt a téves és megrögzött állítást, mely szerint Patachich Gábor érsek a botmagyarok érseke lett volna. Ő nem a horvát híveit magyarosította erőszakkal, hanem az „elszlávosodott” magyarokat vezette vissza eredeti magyar anyanyelvük használatára.

A számos cikk, tanulmány elolvasása után tiszta képet kapunk Dr. Hegedűs egyházhoz való viszonyáról, teológiai felfogásáról, az egyházpolitikáról alkotott véleményéről. A kétezres évek elején kezdett a nyilvánosság elé lépni, mint teológus addig: „mint laicizált pap ügyeltem arra, nehogy allergiásan kényes témát érintsek, ne avatkozzak bele egyházi ügyekbe. Mert az egyházban, akár csak a pártban is, szigorú fegyelem uralkodik, amit el kell fogadni. Most már viszont úgy látom, hogy aki tiszta szívvel közelít a dolgokhoz, a jobbítás szándékával, az igazságot keresi, annak hallatnia kell a szavát az egyház, a köz érdekében”⁵.

⁵ IM:Azért bírállok, mert szeretlek. 1997.

Elsőként a Vajdaságban pótolni szeretne volna az újságírók és különösen a keresztény újságírók által hagyott hiányt: „Az újságírók mellőzik az egyházkritikát. Az ilyenfajta hozzáállás nem lehet építő jellegű. Még az inkvizíció korában is sokkal keményebben kritizálták hívő keresztények az egyházi jelenségeket, mint ma. A Katolikus Újságíró Szövetség szintén felhívta erre a figyelmet a deklarációjában. Nem szabad szőnyeg alá söpörni a szemetet sem az egyházi irodalomnak, sem magának az egyháznak, állapította meg.”⁶

Egyik legjelentősebb, kifejezetten teológiai tanulmánya, amely *A Délalföldi Katolikus Zsinatok* cím alatt az *Egyházfórumban* jelent meg⁷. Dr. Hegedűs összehasonlította a Kalocsa-kecskeméti (1995-2000), a Szeged-Csanádi (1991-1995) és a Szabadkai egyházmegyék zsinatait, és ezen zsinatok tükrében bemutatta és elemezte a Délvidéken élő katolikusok vallási helyzetét. Lényegében mind a három egyházmegyei zsinat⁸ három azonos témakört választott megtárgyalandó feladatnak. Ezek az egyház papi, tanítói és pásztori küldetésével függnek össze (paphiány és a papi utánpótlás; a diakonátus intézménye; az új evangelizáció és a hitoktatás; az ökumenizmus; a nemzetiségek, a Karitász; a világiak; az anyagi ügyek; és a kommunikáció). Az utolsó és a leghosszabb fejezetben tárgyalja, pontokba szedve, mindazt ami szerinte kimaradt mindhárom zsinat napirendjéből. Ezen a ponton fejti ki először nagy nyilvánosság előtt, mint a teológia doktora, azon nézeteit melyek szerinte az egyház megújulását szolgálják és azon akadályokat, melyek ezen megújulás útjában állnak.

Első benyomása mindhárom zsinattal kapcsolatban, hogy azok minden ajánlása és rendelkezése a régi (népegyháznak mondott) hagyományok keretei és kívánalmai között mozog. „Míntha megfeledeknének arról, hogy a 19. század után rengeteget változott a világ, benne az Egyház is.” Kihangsúlyozza, hogy a XXIII. János pápa által összehívott II.

⁶ Ibid.

⁷ Hegedűs Antal: A délföldi katolikus zsinatok. In.:Egyházfórum, 2009/5

⁸ Egyházmegyei szinódus (CIC 460-466. kánon) Ez az összejevetel tulajdonképpen nem is nevezhető zsinatnak, mert tagjai nem püspökök, hanem egy-egy egyházmegye papjai és laikusai. A tanácskozást az egyházmegye püspöke hívja össze, hogy az egész egyházmegyét érintő kérdésekben a megyéspüspöknek segítséget nyújtsanak. A püspökök az egyházmegyei zsinat határozatait nem kötelesek közölni a Szentszékkal.

Vatikáni Zsinat⁹ bátrabban nézett szembe az új idők új követelményeivel. Ebből az említett egyetemes zsinatból vett részletekkel támasztja alá állításait.¹⁰

1. „**A II. Vatikáni Zsinat megújuló szelleme** igen szegényesen jelentkezik az egyházmegyei zsinati könyvek *Teológiai alapvetés* című fejezeteiben, őszinte és mély alkalmazása még szegényebb.” Rávilágít, hogy bár világszerte, így Magyarországon is, több száz neves katolikus teológus a Rómából irányított „visszarendezésről” beszél, mégis a jelenlegi integrista törekvések a zsinat előtti állapotok megőrzésére, sőt visszavonására irányulnak. A II. Vatikáni zsinat szellemének hiánya és a zsinati lelkesedés lankadása mutatkozik meg a zsinatok világról alkotott képében is. Azt, hogy a világot, a mai társadalmi áramlatokat és fejlődést az egyház mint fenyegetést éli meg, Dr. Hegedűs nem csak az egyházmegyei zsinatok irataiban vélte felfedezni. Számos alkalommal nemtettségét fejezte ki amiatt, hogy a papok prédikációinak 80%-a a körülmények és a globalizáció szidalmazásáról szól. Sajnos nagyon kevés pap tud alkalmazkodni a modern világhoz, tudja a társadalmi fejlődést az egyház hasznára fordítani, mint ahogy azt a II. Vatikáni zsinat előrelátta. Az „aggiornamento”¹¹, és a világ meghódítása a katolikusok számára, érdeklődés hiányában, nálunk elmaradt.

2. „**A »világ«** olyannak tűnik a három zsinat szövegeiben, mint amely ellenséges, istentelen erők ideológiáját képviselné, melyet le kell győzni, és nem szólnak arról, hogy ez a »világ« milyen értékeket hordoz a maga autonómiájában, az egyháztól és a vallástól független életformájában és emberszolgáló tevékenységében.” Dr. Hegedűs több helyen felhívta már a figyelmet arra, hogy az egyház már évszázadok óta nem tud lépést tartani a világ fejlődésével. Ez leginkább az egyházi ünnepek és a szentek tiszteletében vehető észre. Szinte minden nagyobb egyházi ünnep a földműveléshez kötődik (búza, aratás, szőlő, új kenyér, stb.). Az iparosodásnál kezdődött a szakadás az egyház és hívei között. Nincsenek

⁹ II. Vatikáni Zsinat, 1962-1965.

¹⁰ A II. Vatikáni Zsinat Tanítása; A zsinati döntések magyarázata és okmányai. Negyedik változatlan kiadás. Szent István Társulat, Budapest, 1975.

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai negyven év távlatából 1962-2002; A zsinati dokumentumok áttekintése és megvalósulása. Szerkesztette Kránitz Mihály. Szent István Társulat, Budapest, 2002.

¹¹ Aggiornamento: a kor szintjére való felemelkedés elve; megújulás.

„gyári” ünnepeink, alig vannak munkás szentjeink. Sajnos az értelmiségiek is kiestek az egyház kegyeiből. Az értelmiségi réteg megjelenésével a papok elveszítették kivételes pozíciójukat a társadalomban; most már nem ők és a tanítók voltak az egyetlen képzett emberek a közösségben. Az értelmiségiek pedig, képzettségükkel, szaktudásukkal szerettek volna részt venni a plébánia életében, de segítségüket az egyháziak visszautasították, sajnos még ma is visszautasítják. Ezek a társadalmi csoportok nem találták, nem találják helyüket az egyházban, és az egyház is ellenszenvvel viseltetik irántuk. „Önkritikusan, tabu témák nélkül szólni kell saját gyengeségeinkről és hiányosságainkról is, még akkor is, ha féltjük, a „jó hívek” nyugalma és hitét a sok bocsánatkérésről” írja Dr. Hegedűs.

3. **A világi „krisztushívőknek”** az egyházban betöltött szerepét a hatályos egyházi tanításnak megfelelően fogalmazza meg mindhárom egyházmegyei zsinat. „Feltűnő azonban, hogy a világi hívek evangelizálásán és tanúságtételén kívül mennyire hangsúlyozzák a dokumentumok a civilek távoltartását a szoros értelemben vett lelkipásztori feladatoktól. Nemcsak annyiban, hogy semmit sem végezhetnek a plébánossal való konzultáció és annak jóváhagyása nélkül (ami a legtöbb esetben helyes is), de pl. a kalocsai zsinati könyv, a „csalásban élő teológiai és civil tudományokkal rendelkező, elhivatott világiakat” külön is figyelmezteti arra, hogy „ők nem pappótlékok, nem is pap-helyettesek”. A világi hívő még az anyagi tevékenység vonalán is, bármilyen szakértelemmel is rendelkeznek, a szakértelemmel nem rendelkező papnak a közvetlen irányítása alatt áll.”

4. **A nők** szerepének értékeléséről lelkipásztori vonalon alig szólnak a zsinati dokumentumok. A három zsinati dokumentum tanulmányozása is megerősítette Dr. Hegedűst abban a meggyőződésében, hogy a mélyen hívő, de önállóan gondolkodó értelmiségi nőekkel nem tud mit kezdeni a papok jó része. Mélységesen felháborította az a régi/új trend, hogy már ministrálni se hagyják a kislányokat (pár évig szabad volt nekik). A templom- és oltárrendezésen, miséken való felolvasáson kívül, nők nem tevékenykedhetnek az egyház keretén belül.

5. **A család.** Mindhárom zsinat anyagában érezni lehet, hogy a zsinati atyák a családban valóban a „kis egyház” megjelenését látják, annak jelenét és jövőjét szeretettel és aggódással figyelik, és arra törekcsenek, hogy a lelkipásztorok mindent megtegyenek azért, hogy minél több „boldogabb családja” legyen a katolikus egyháznak. Azonban Dr. Hege-

dús figyelmét nem kerülte el az a tény, hogy ha valahol sűrűn szerepelnek az általános alanyok, a „meg kell tennünk”, „meg kell valósítanunk”, „létre kell hoznunk” kifejezések, akkor ez a családdal kapcsolatos kérdéseknél feltétlenül fenn áll. A családhoz való egyházi hozzáállást mindig éber figyelemmel követte, mivel saját tapasztalatából tudta, hogy a család intézményét csak az ismeri, aki maga is családban él. A szabadkai egyházmegyei zsinat tanácskozási ideje alatt, Rehák József paptestvére által kezdeményezte a papi kollégiumnak, egy nagycsaládosokat megsegítő katolikus alapítvány létrehozását. Sajnos egyetlen pap se támogatta az ötletét. Le kellett vonnia a konzekvenciát, hogy papjaink csak erkölcsileg támogatják a családokat, főleg a nehéz helyzetben lévő nagycsaládokat.

6. A vallásszociológiára Dr. Hegedűs mindig nagy hangsúlyt fektetett, ezért is hiányolja a zsinati dokumentumokból a vallásszociológusok megállapításait. A II. Vatikáni zsinat is hangsúlyozza, hogy nem szabad megvetni a szociológiai felméréseket és statisztikákat, mert ezek leírják a történelmi változásokat, a szekularizáció és a laicizálódás következtében beállt kulturális mutációkat. A *Gaudium et spes*¹² okmánya 5, 6. és 57. cikkelyében olvashatjuk: „ezek az áldásosnak nem mondható jelenségek nem szükségszerűen folynak a mai kultúrából: nem is szabad miattuk abba a kísértésbe esnünk, hogy ne ismerjük el a mai kultúra kétségtelen értékeit”. Ezt a tételt fejt ki Dr. Hegedűs: Ezen mai kulturális értékek közé tartozik ma az egyéni, társadalmi és politikai problémákkal szembeni nyílt és őszinte szembenézés. Hiányolja, hogy az egyetemes zsinat után a mi vidékünkön az egyházak nem nyíltak ki. Ma is a nagyfokú titkolózás a jellemző az egyházra, mint intézményre: „a nyilvánosság kizárása a kényes és kritikus helyzetekben. A hívek alig látnak bele abba a világba, ami a klérust foglalkoztatja. A nyilvánosság hiánya az anyagi kérdéseknél is szembeötlő: elég egy pillantást vetni az anyagi ügyek felületes tárgyalására mindhárom egyházmegye zsinati könyvébe.” Dr. Hegedűs szerint a hívek is szívesebben adakoznának, ha tudnák, hogy az egyház mit hoz létre az adományokból. A legtöbben szt. Antal szobra alatt lévő perselybe tesznek be pénzt, mert a szt. Antal persely bevétele mindig a szegényeké. Jó volna tudni, hogy konkrétan, hogy segítenek nekik a hívek adományaiból. Dr. Hegedűs nehezményezte,

¹² *Gaudium et spes*: Pasztorális konstitúció az Egyházzól a jelen világban.

hogy krízis és mélyszegénység idején, miért támogat az egyház egy használható templom teljes átépítését és restaurálását, miért nem bővít ki inkább olyan templomokat, ahova a hívek nem férnek be vasárnapi misék alkalmával. Úgyszintén hiányolta a katolikus óvodák, katolikus népkonyhák létrehozását. Ugyanakkor nagy örömmel fogadta az „utcagyerekek”, szegény sorsú gyerekek megsegítését és napközis ellátását.

7. **A klérus és a papi utánpótlásnál** joggal hiányolja Dr. Hegedűssel mindenki, aki egyházáért aggódik. A három egyházmegyei zsinat nem említi a papság életformájával kapcsolatos javaslatok között (mint amilyenek az egymás közti testvéri kapcsolat ápolása, a bensőséges imaélet gyakorlása, stb.) azoknak az óvintézkedéseknek a megtartását, amiket pedig a jelenlegi egyházbizottság is előír, és amelyek megszegését kemény büntetésekkel sújtja, pl.: a pap és a nő együttélését és ágyasságát, a homoszexualitást, a pedofiliát, stb. (ld. CIC 1395. kánon)¹³. Amíg a II. Vatikáni zsinat a papi szolgálattal és étellel kapcsolatban azt hangsúlyozza, hogy a pap „testvér a testvérek között”, addig a délmagyarországi zsinatok szellemiségében végigvonul a klerikusi állapot magasabbra értékelése a laikusok állapotával szemben. Úgy beszélnek pl. a papok túlterheltségéről, lelki elszürkülésükről, idegi megviseltségükről, mintha a világiakra nem nehezednének ugyanezek a keresztetek. A zsinatok dokumentumaiból hiányoznak a Szentírás ún. „pasztorális leveleiből” (Tim 1, 2, és Titusz) azok a helyek, amelyek a püspök és a pap jellemével és magánéletével kapcsolatban a természetes erények fontosságát hangsúlyozzák.

Az egyházi személyektől ezeket a természetes jó tulajdonságokat követeli a Szentírás: *„Kifogástalannak, egyszer nőszülnék, józannak, megfontoltnak, tisztességesnek, vendégszeretőnek, tanításra teremtettnek kell lennie. Ne legyen iszákos vagy erőszakoskodó, hanem megértő, ne veszekedő vagy kapzsi. Saját házában legyen jó gazda, aki gyerekeit fegyelemre és teljes tisztességre fogja. Aki ugyanis tulajdon házában nem jó gazda, hogyan is tudná gondját viselni Isten egyházának. ... Ki kell előbb próbálni őket, és csak akkor szolgáljanak, ha kifogástalanok.”* A Biblia szerint tehát ilyen természetes erényekkel kell rendelkeznie annak, aki az Egyház hiteles szolgája akar lenni. Ezek után Dr. Hegedűs

¹³ Erdő Péter: Egyházbizottság. Szent István Társulat, Budapest, 1991.

sajnálattal veszi tudomásul, hogy a papnevelésről¹⁴ szóló zsinati dekrétumban egyetlen szentírási hivatkozás vagy jegyzet sincs. A papi szolgálatról és életről szóló dekrétum¹⁵ pedig, bár bőségesen idézi a Bibliát, mintha tudatosan kerülné a fent említett pasztorális levelekből azokat a helyeket, amelyek a „*gratia supponit naturam*” elvnek a fontosságát hangsúlyozzák („a kegyelem feltételezi a természetet”), mint a pap kegyelmi életének alapját.

Dr. Hegedűs Antal papként élte meg a II. Vatikáni Zsinatot. Lelkes híve volt a változásoknak, örült az egyház világ felé való nyitásának. Szinte fejből tudat a zsinati dokumentumokat és azok rendelkezéseit. Hitte és vallotta, hogy a zsinat az „aggiornamentoval”, az ajtónyitással, friss szeleket hozott az egyház áporodott levegőjű épületébe, a megújulás lehetőségét alapozta meg. A zsinat lépést tartott a korrallal, liturgikus reformot hozott, lehetővé tette a népnyelvű rítust, s a papságot közelítette Isten népéhez. A püspökök, és a pápa közti kollegialitást hangsúlyozta. A vallásszabadságot az egyén lelkiismereti szabadságaként értelmezte, és azt tanította, hogy ahol üdvösség van ott az Egyház, szemben azzal a középkori, tradicionális felfogással, hogy az Egyházon kívül nincs üdvösség. Dr. Hegedűs előadásaival, fellépéseivel, a Vajdasági Pax Romana életre hívásával a II. Vatikáni Zsinat újításait akarta közismertté tenni. Nem győzte hangsúlyozni: „*ecclesia semper reformanda*” az egyháznak állandóan reformálnia kell önmagát. És ezzel nem mondott újat, az egyház mindig újbóli megújulása már a Szentírásban is nyomon követhető.

Dr. Hegedűs tudta, hogy az egyház identitásválságának központjában a „haladni vagy maradni” dilemma áll. Biztosan állni az ismert régiben, vagy belevettni a külső sötétségbe, a jövőbe, ami akár a megsemmisülésbe is vezethet. De sohasem hitte azt, hogy az egyház, a klérus magára lenne hagyva. A zsinat tanítása szerint a híveknek, a laikusoknak, azaz Krisztus misztikus testének, aktívan részt kell vennie az egyház megújításában. Főleg a keresztény-katolikus értelmiségnek szánt jelentős szerepet. Nem éretett egyet Tomka Miklós vallásszociológussal, aki szerint az egykori kommunista államokban már nincs keresztény-katolikus értelmiség, legfeljebb néhány keresztény értelmiségi van. Ezt a tézist cáfolandó kapcsolódott be a Vajdasági Pax Romana (VPR) mun-

¹⁴ Rendelkezés a papképzésről: *Optatum totius*.

¹⁵ Rendelkezés a papi szolgálatról és életről: *Presbyterorum ordinis*.

kájába, „lehelve új életet” ebbe a szervezetbe. Toborzásba kezdett, hogy számba vehessük, mi vajdaságiak, az egyházunk mellett kiálló és az egyházzal együtt gondolkodni kívánó értelmiségieket. Nyíri Tamással vallotta: „A keresztény értelmiség feladata, az egyházban, abban áll, hogy tudatosan és közvetlenül szolgálja a keresztény közösségben is tapasztalható szükségletek kielégítését (...) Feladata a keresztény értelmiséginek, hogy ébren tartsa a problémákat akkor is, ha elég gyenge lábon áll a tekintélye mind a társadalomban, mind az egyházban. Az értelmiséginek szüksége van egy olyan nyilvánosságra, ahol hajlandó célokon és értékeken vitázni. Nem szabad megijedni a kritikus hangoktól, ha ezekben az egyház iránti igény fejeződik ki.”¹⁶ A VPR segítségével akarta kritikus gondolkozásra bírni és fejleszteni, a vajdasági értelmiséget, mert a tanult embernek is képeznie kell önmagát vallási kérdésekben, és tisztáznia kell kulturális és vallási feladatait, meg kell újítania önmagát. Dr. Hegedűs az értelmiségben látta a katolikus egyház zsinati megújulásának kulcsát. Mivel II. János Pál pápaságának 25 éve alatt az egyházban egyik válság követte a másikat, és Róma hűségükre kötelez, máig napig, minden bíborost, püspököt, teológiai tanárt, diakónuszentelés előtt álló papjelöltet, hogy engedelmesen elfogadják Róma tanítását és azon kívül nem tanítanak semmi mást. A gondolkodó katolikusoknak viszont megadatott a szabad gondolkodás és véleménynyilvánítás lehetősége. Élni kell vele. Szembe kell szállnunk azzal a klerikusok által vallott nézettel, hogy a világiak menjenek a világba, szenteljék meg a világot, csak az egyház belső struktúráit hagyják békén. Dr. Hegedűst idézve: „Hívő keresztényként a Krédóban nemcsak az Atyába, a Fiúba és a Szentlélekbe vetett hitemet fejezem ki, hanem az egyházba vetett hitemet is: „Hiszek az egy szent, katolikus és apostoli anyaszentegyházban”. Ugyanakkor nem óhajtok intellektuális gettóba szorulni, még akkor sem, ha a római dekrétumok ma azt kívánják tőlem, hogy pl. elfogadjam a Szentszéknek a papi hivatásról, a cölibátusról, a nők pappá szenteléséről, a házasságról és a családról, a szexualitákról szóló dokumentumait.”¹⁷

Dr. Hegedűs nem értett egyet a Vatikánból irányított egyházpolitikával, de élete végéig hívő katolikusként élt, betartva nemcsak a tízparancsolatot, hanem az anyaszentegyház ötparancsolatát is. Őszinte kriti-

¹⁶ Nyíri Tamás: Mélylélektan és ateizmus. Budapest-Herder, 1993.

¹⁷ Hegedűs Antal: Hol tart ma a zsinati megújulás? In.: Aracs 2004/1. 4. évf.

kái mindig a mai egyházi vezetés ellen irányultak, sohasem a katolikus tanítás ellen. Híressé vált, az állandóan ismételt mondata „Jobb egyházat még nem találtam.”

Egyik vele készített interjút egy anekdotával fejezte be. „Az erdőben tűz ütött ki. Összegyűltek az erdő állatai, hogy megtárgyalják a teendők. Az egyik kismadár, tárgyalás helyett, kicsi csőrében vizet hozott a folyóról és a tűzre dobta. Mi ebből a tanúság? Tőlem ennyi telt, tegyétek meg ti is, ami tőletek telik.”